



MBEKANYAMAITELE YA LUAMBO YA SAQA

| | |
|----------------------------|--|
| Tshiimo | Yo țanganedzwa |
| Muțhogomeli: | Mulangi: wa Thikhedzo na Vhudavhidzani |
| Datumu ya thendelo : | 2017-05-31 |
| Nomboro ya tsheo: | EXCO 11159/17 |
| Datumu ya u thoma u shuma: | 2017-06-01 |
| Datumu ya tsedzuluso: | 2020-05-31 |
| Nomboro ya Faili: | PNFG40 |

MBEKANYAMAITELE YA LUAMBO YA SAQA

U ya nga Mulayo wa Tshumiso ya Nyambo, wa 2012, 4(1), Ndaulo ya Ndalukanyo dza Afurika Tshipembe (South African Qualifications Authority (SAQA), sa tshiimiswa tsha muvhuso, yo bveledza Mbekanyamaitele ya luambo malugana na tshumiso ya nyambo dza tshiofisi kha zwa muvhuso. Mbekanyamaitele ya Luambo yo t̄anganedzwa nga SAQA nga murahu ha u kwamana na tshitshavha.

Muhumbulo wa SAQA ndi uri iyi mbekanyamaitele i ḡo thusa kha ndeme ya tshumelo dza SAQA na ndivho dza Mulayo wa Mutheo wa Ndalukanyo dza Lushaka (National Qualifications Framework (NQF)) Mulayo wa vhu 67, (Mulayo wa vhu 67 wa 2008), une wa sumbedza uri, ndivho dza NQF ndi u “shela mulenzhe nga vhuḡalo kha mveledziso ya vhuḡe ya mugudi muḡwe na muḡwe na mveledziso ya zwa matshilisano na ikonomi zwa lushaka nga u angaredza.”

Mbekanyamushumo ya Luambo ya SAQA yo thewa kha Milayo, Ndaulo na Tsumbandila hu tshi katelwa na Ndayotewa ya Riphabuḡiki ya Afurika Tshipembe, Mutheo wa Mbekanyamaitele ya Luambo wa Lushaka, Mulayo wa t̄huḡuwedzo ya Tswikelelo ya Mafhungo, Mulayo wa BodoNyangaredzi ya Nyambo dza Afurika Tshipembe na milayo ya Vhathu Phanda.

Joe Samuels

Muofisi Muhulwane wa Khorotshitumbe wa SAQA

Zwi re ngomu

| | |
|--|----|
| 1. NDI VHO YA MBEKANYAMAITELE | 4 |
| 2. ZWINE SAQA YA VHA ZWONE | 7 |
| 3. MISHUMO YA SAQA..... | 8 |
| 4. LUSHAKA LWA TSHUMELO DZINE DZA NETSHEDZWA NGA SAQA..... | 9 |
| 5. VHUPO VHUNE SAQA YA NETSHEDZA TSHUMELO DZAYO | 12 |
| 6. NYAMBO DZA TSHIOFISI DZA SAQA | 12 |
| 7. VHUDAVHIDZANI NA MIRADO YA TSHITSHAVHA NGA LUAMBO LUNE VHA TOU DINANGELA HU SI TSHIISIMANE | 13 |
| 8. TSWIKELELO KHA MBEKANYAMAITELE YA LUAMBO YA SAQA NGA MIRADO YA TSHITSHAVHA..... | 14 |
| 9. NDILA DZA U VHILAELA..... | 15 |
| 10. U TENDELWA U SA THOMA YUNITHI YA MBEKANYAMAITELE YA LUAMBO | 16 |
| 11. U NETSHEDZWA HA MIVHIGO YA NWAHA | 16 |

MBEKANYAMAITELE YA LUAMBO YA SAQA

U ya nga Mulayo wa Tshumiso ya Nyambo, wa 2012, 4(1), Ndaulo ya Ndalukanyo dza Afurika Tshipembe (South African Qualifications Authority (SAQA), sa tshiimiswa tsha muvhuso yo bveledza Mbekanyamaitele ya luambo malugana na tshumiso ya nyambo dza tshiofisi kha zwa muvhuso. Mbekanyamaitele ya Luambo yo t̄anganedzwa nga SAQA nga murahu ha u eletshedzana na tshitshavha.

1. NDIVHO YA MBEKANYAMAITELE

1.1 Ndivho ya iyi Mbekanyamaitele ya Luambo ndi u netshedza zwidodombedzwa zwi tevhelaho:

1.1.1 Tshumiso ya Tshiisimane nga SAQA kha mishumo yayo ya d̄uvha na d̄uvha hu tshi katelwa u davhidzana na tshitshavha nga u angaredza;

1.1.2 Vhudavhidzani na:

1.1.2.1. Vhathu vhane vha shumisa luambo lwapo lwa Afurika Tshipembe na vhane vha si kone u amba Tshiisimane;

1.1.2.2. Zwigwada zwine zwa shumisa nyambo dzapo hune zwa konadzea;

1.1.2.3. Vhathu vha vuholefhali ha māto; na

1.1.2.4. Vhathu vha vuholefhali ha ndevhe.

1.2 Mbekanyamaitele ya Luambo ya SAQA yo thewa kha Milayo i tevhelaho, Ndaulo na Tsumban̄ila:

1.2.1 **Ndayotewa ya Riphabūiki ya Afurika Tshipembe, ya 1996, (1996)**, u ya nga:

- Tshipīda tsha vhu 6(i) tshine tsha netshedza nyambo dza 11 dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe na Luambo lwa Zwan̄a lwa Afurika Tshipembe tshiimo tsha tshiofisi;
- Tshipīda tsha vhu 6(3) tshi sumbedza uri, *“Muvhuso wa lushaka na muvhuso wa mavundu i nga shumisa luambo lūnwe na lūnwe u itela ndivho dza muvhuso hu tshi dzhielwa n̄tha u shumiswa, khonadzeo, tshinyalelo/mbadelo, nyimele dza dzingu na t̄hoda na zwi funeswaho nga tshitshavha tshōthe kana kha vundu”*; na
- Tshipīda tsha vhu 30 tshine tsha amba uri *“Mūnwe na mūnwe u na pfanelo ya u shumisa luambo na u dzhenelela kha zwa mvelele ine vha vha vho tou d̄inangela”*.

1.2.2 **Mutheo wa Mbekanyamaitele ya Luambo ya Lushaka, (2003)**, ine ya bula uri, *“mbekanyamaitele ya u an̄adza nyambo n̄nzi (ndi uri. Mushumo, vhathetshesesi na mulaedza) i tea u tevhedzelwa hune ha si t̄odiwe nyangadzo nga nyambo dzōthe dza tshiofisi dza 11. Naho zwo ralo, hune ndaulo ya muvhuso kha vhuimo vhu fhio kana vhu fhio ya t̄oda*

vhudavhidzani nga vhuḁalo kana ho fhelelaho ha mafhungo, i tea u anḁadzwa nga nyambo dzoḁthe dza tshiofisi dza 11”.

- 1.2.3 **Mulayo wa BodoNyangaredzi ya Nyambo dza Afurika Tshipembe (Mulayo wa vhu 59 wa 1995)**, u ḁoḁa uri hu vhe na u dzhielwa nḁha, u shumisa na u ḁuḁuwedza nyambo nnzhi na u bveledzwa ha nyambo dze dza vha dzo kandedzwa.
- 1.2.4 **Mulayo wa ḁhuḁuwedzo ya Tswikelelo ya Mafhungo (Mulayo wa vhu 2 wa 2000)**, une wa ita uri pfanelo ya ndayotewa ya u swikelela mafhungo afhio kana afhio i shume ine muḁwe muthu a vha nayo nahone ine ya ḁoḁea u itela u shumisa kana u tsireledza pfanelo dzifhio kana dzifhio.
- 1.2.5 **Milayo ya Vhathu Phanḁa** sa zwine ya vha ngayo kha nḁivhadzamulayotibe ya muvhuso malugana na *“U khwinisa Nḁisedzo ya Tshumelo ya Muvhuso”* (1997).
- 1.2.6 **Mulayo wa Tshumiso ya Nyambo dza Tshiofisi, (Mulayo wa vhu. 12 wa 2012) na Ndaulo**, une wa ḁoḁa u shumiswa ha mbekanyamaitele ya luambo nga muhasho, tshiimiswa tsha muvhuso na mabindu a muvhuso.
- 1.2.7 **Mulayo wa Mutheo wa Ndalukanyo dza Lushaka (National Qualifications Framework (NQF) Act), (Mulayo wa vhu. 67 wa 2008)**, une wa bula uri, *“Ndivho dza NQF dzo itelwa u thusa kha u bveledziswa ha mugudi muḁwe na muḁwe na mveledziso ya zwa matshilisano na ikonomi zwa lushaka nga u angaredza”* (Tshipiḁa tsha vhu 5(2)).
- 1.2.8 **SAQA “Tsumbandila dza u ḁwala Tshiisimane na u Khakhulula” (2015)**, SAQA ya u ḁwala nga nḁila i pfeseseaho.

1.3 SAQA yo dzhia tsheo ya u shumisa Tshiisimane sa luambo lwa u shuma na u shumisa kha mabindu na u shumisa (a) Tshiisimane, (b) na luambo luthihi u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshinguni u fana na Tshizulu, (c) na luambo luthihi u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshisuthu u fana na Tshisuthu, (d) Tshitsonga, (e) Tshivendḁa, na (f) Tshivhuru kha u davhidzana nga mulomo na tshitshavha hune zwa konadzea. Izwi zwi katela u pindulela maḁwalo a mbekanyamaitele ya NQF kha nyambo dza 11 dza tshiofisi lwa tshifhinga tshilapfu, nga u shumisa vhashuma nga luambo vho aniswaho (ndi uri, vhaḁologi na vhapinduleli). Izwi zwi ḁo itwa nga zwiḁuku nga zwiḁuku hu tshi dzhielwa nḁha zwigwada zwa luambo na mitengo u swikela mbekanyamaitele dza NQF dzoḁthe dzi tshi vha dzo pindulelwa nga nyambo dzoḁthe dza tshiofisi. Tsheo yo dzhiwa ho sedzwa ndivho na milayo zwa Muvhuso wa Afurika Tshipembe, dzine dza vha ḁoḁea ya u:

- 1.3.1 ḁuḁuwedza nyambo nnzhi kha tshitshavha tsha Afurika Tshipembe;
- 1.3.2 tikedza na u netshedza tswikelelo nga u lingana kha mafhungo na tshumelo kha Vhadzulapo vhoḁthe vha Afurika Tshipembe hu sa dzhielwi nḁha luambo, lushaka, vhurereli, dzangalelo ḁa zwa vhudzekani kana lutendo;

fhelisa u kandedzwa ha nyambo dzapo dza Afurika Tshipembe;

1.3.4 ḁuḁuwedza ḁhonifho na ḁhonifho ya pfanelo dza luambo;

- 1.3.3 shumisa luambo lune lwa pfesewa nga vhothe; na u
- 1.3.4 tũtũwedza mvelele ya vhulamukanyi ha zwa matshilisano na vhukateli.

1.4 U shumisa Tshiisimane sa luambo lune lwa shumiswa ðuvha na ðuvha SAQA khathihi na (a) luambo luthihi u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshinguni u fana na Tshizulu, (b) na luambo luthihi u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshisuthu u fana na Tshisuthu, (c) Tshitsonga, (d) Tshivenda, na (e) Tshivhuru kha vhudavhidzani nga mulomo na tshitshavha hune zwa konadzea – khathihi na u pindulela nga u sielisana mañwalo a Mbekanyamaitele ya NQF kha nyambo dza 11 dza tshiofisi, na u shumisa vhashumi vha luambo vho aniswaho (ndi uri, vhapinduleli na vhadologi, vho nangiwa hu tshi itelwa zwi tevhelaho:

- 1.4.1 Afurika Tshipembe, kha mbekanyamaitele dzayo dza vhuimo vhuhulwane dza zwa matshilisano na zwa ikonomi, li ombedzela mveledziso yapo na u tanganelana kha lifhasi lothe. Tshiñwe hafhu, u sedzesa kha mveledziso yapo, na u fhelisa vhushai na u sa lingana ndi zwithu zwa ndeme kha mutakalo wa vhatu shangoni. U tanganyiswa ha Afurika Tshipembe na lifhasi lothe na zwone ndi zwa ndeme u tendela zwithu zwa ndeme zwa mveledziso u dzhena na u bva shangoni nga ndila ine zwa todea ngayo. Tshiñwe hafhu, tshumiso ya nyambo dzapo ndi ya ndeme kha mveledziso ya Afurika Tshipembe ya nga ngomu khathihi na vhuthihi kha zwa matshilisano. Tshumiso ya Tshiisimane ndi zwa ndeme u itela u tumanya Afurika Tshipembe na Afurika lothe na lifhasi lothe, mveledziso ya dzitshakha na mveledziso ya thekhinolodzhi.
- 1.4.2 Thođa ya u vha na tshivhumbeo tsho linganyiswaho na mathemo zwa ndalukanyo dzo redzhisitariwaho na tshipiđa tsha ndalukanyo na u thivhela u hanganea na u sa pfesesa ha vhanetshedzi vha pfunzo na vhugudisi, vhagudi na tshitshavha nga u angaredza.
- 1.4.3 Thođa ya uri vhatholi vha sekithara dza phuraivethe na dza muvhuso vha pfesese nga vhudalo ndalukanyo dzine dza vha na vhashumi vha matshelo uri vha kone u dzhia tsho malugana na u tea ha mushumo. NQF na Sisiteme yayo ya mafhungo, na Dathabeisi ya Rekhodo dza Vhagudi dza Lushaka, (National Learners' Records Database (NLRD)) zwi na mafhungo nga Tshiisimane ane a swikelelwa nga zwigwada zwi re na dzangalelo kha lifhasi lothe.
- 1.4.4 SAQA yo ditika nga dziñwe tshomedzo. Naho zwo ralo, SAQA yo dikumedzela kha mushumo wayo wa vhurangaphanda kha NQF, wa u tođa u ita uri ngudo ya tshothe nahone ya ndeme kha sisiteme yo tanganyiswaho ya pfunzo, ya vhugudisi, mveledziso na mushumo zwi bvelele kha vhatu vhothe Afurika Tshipembe. Naho mishumo ya ðuvha na ðuvha i tshi ðo itwa nga Tshiisimane, mbekanyamaitele dza NQF dzine ha vha vhuđifhinduleli ha SAQA dzi ðo pindulelwa kha nyambo dzothe dza fumi (10) dza tshiofisi nga u sielisana. Sa tsumbo, Nga ñwaha wa u thoma SAQA i ðo pindulela mbekanyamaitele dzayo mbili kha nyambo mbili dzine dza wela kha tshigwada tsha nyambo dza Tshinguni na tsha Tshigwada

tsha nyambo dza Tshisuthu. Dza tevhelwa nga u pindulelwa ha mbekanyamaitele dzenedzo kha Tshivenda, Tshitsonga na Tshivhuru. Nga n̄waha wa vhuraru mbekanyamaitele dzenedzo mbili dzi ḡo pindulelwa kha dziñwe nyambo mbili dzine dza bva kha zwigwada zwa ndeme zwivhili, zwine zwa vha Tshigwada tsha nyambo dza Tshinguni na tsha nyambo dza Tshisuthu. Aya maitele a ḡo bvela phanda u swikela nyambo dzoṭhe dzi tshi pindulelwa. Aya maitele a ḡo dzhia miñwaha miña kana miñanu u a khunyeledza. Sa izwi SAQA i na mbekanyamaitele dza ṭahe, hu ḡo ṭodea saikili tharu u khwaṭhisedza uri mbekanyamaitele dzoṭhe dzo pindulelwa kha dziñwe nyambo dza 10 dza tshiofisi. Izwi zwi ḡo dovha zwa dzhia miñwaha ya 12 u ya kha ya 15 u khunyeledza.

1.4.5 Zwiṭumbulwa zwine zwa thetsheswa zwi ḡo vha hone u itela u vhuyedza vhatu vha re na vuholefhali ha maṭo na ha nḡevhe. Hune zwa vha zwo tea, SAQA i ḡo ṇetshedza tshumelo dza vhudologi na dza vhpinduleli nga kha vhashumeli vha luambo vho aniswaho kha dziñwe nyambo dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe dza 10, i ḡo dovha hafu ya ṭoda zwikhala zwa u shumisa na u ṭuṭuwedza tshumiso ya nyambo dza tshiofisi dza 11 dza Afurika Tshipembe u ya nga tshomedzo dzine ya vha nadzo.

1.5 SAQA i na manyuala wa mafhungo une wa wanala nga nyambo dza 11 dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe kha webusaithi ya SAQA ine ya ṇetshedza zwidodombedzwa zwa tshumelo dzine dza ṇetshedzwa. Tshifhinga tshoṭhe SAQA i ḡo ṭoda zwikhala zwa u ita uri mañwe mafhungo a wanale nga nyambo dzoṭhe dza 11 dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe, i tshi koniswa nga tshomedzo dzayo dzine ya vha nadzo.

1.6 Pfanelo dza vhaambi vha nyambo dzapo dza Afurika Tshipembe dzo tsireledzwa sa izwi vha na pfanelo ya u swikelela mafhungo a SAQA sa izwi SAQA i tshi fhindula mbudziso dzoṭhe dza dzikilaente dzine dza vhudziswa nga mulomo na dzo tou n̄waliwaho, nga luambo lune lwa takalelwa nga kilaente.

2 ZWINE SAQA YA VHA ZWONE

2.1 SAQA ndi tshiimiswa tsha mulayo tsho thomiwaho nga fhasi ha Mulayo wa Ndaulo ya Ndalukanyo dza Afurika Tshipembe wa 1995 tshine u bvela phanda hatsho ha vha ho khwaṭhisedzwa nga Mulayo wa Mutheo wa Ndalukanyo dza Lushaka, (Mulayo wa vhu 67 wa 2008).

2.2 SAQA i na vhudifhinduleli kha Minisṭa wa Pfunzo ya Nṭha na Vhugudisi.

2.3 NQF ndi sisiteme ine ya katela zwithu zwinzhi yo ṭanganedzwaho kana yo tendelwaho nga Minisṭa wa Pfunzo ya Nṭha na Vhugudisi ya:

- Khethekanyo;
- Vhuñwalisi;
- Nyandadzo; na

- U bva kha dziñwe ndalukanyo dza lushaka dzo kwhaṭhisedzwaho u tshi ya kha dziñwe.

2.4 Ndivho dza NQF dzo itwa nga ndila ine dza do thusa kha mveledziso nga vhubalo ya mugudi muñwe na muñwe na mveledziso ya zwa matshilisano na ikonomi zwa lushaka nga u angaredza. Ndivho dza NQF ndi u:

- 2.4.1 Sika mutheo wa lushaka wo tanganelanaho wa tswikelelo dza ngudo;
- 2.4.2 Leludza tswikelelo kha, na u aluwa kha pfunzo, vhugudisi na mabudo a mushumo;
- 2.4.3 u khwinisa ndeme ya pfunzo na vhugudisi; na
- 2.4.4 tavhanyisa ndulamiso ya zwiṭaluli zwa tshifhinga tsho fhiraho kha zwa pfunzo, vhugudisi na zwickhala zwa mishumo (Mulayo wa NQF, Tshipiḁa tsha vhu 5).

2.5 Ndivho dza SAQA ndi u:

- 2.5.1 Khwinisa ndivho dza NQF;
- 2.5.2 Lavhelesa mveledziso na u thoma u shuma ha NQF; na
- 2.5.3 Konanya Mitheo mituku ya NQF (Mulayo wa NQF, Tshipiḁa tsha vhu 11).

2.6 SAQA i dzhia NQF sa mutheo wa **vhudavhidzani, vhukonanyi na vhushumisani** kha zwa **pfunzo, vhugudisi, mveledziso na mushumo**.

3 MISHUMO YA SAQA

Nga nḁa ha u swikelela ndivho, SAQA i na vhubifhinduleli ha zwi tevhelaho:

- 3.1 U eletshedza Miniṣṭa wa Pfunzo ya Nṯha na Vhugudisi nga ha zwa NQF;
- 3.2 U bvedza sisiteme ya tshumisano u itela uri hu vhe na vhushaka vhukati ha SAQA na Khoru dza Ndeme (Quality Councils (QS));
- 3.3 Tandulula phambano malugana na dziQC;
- 3.4 Bvedza, u anḁadza na u vhona uri Zwiṭalutshedzi zwa Vhuimo zwi tshimbila na tshifhinga na u tanganedzea;
- 3.5 Bvedza mbekanyamaitete na ndila dza u bvedza, u ḁwalisa na u anḁadzwa ha ndalukanyo na zwipiḁa zwa ndalukanyo;
- 3.6 U ḁwalisa ndalukanyo na zwipiḁa zwa ndalukanyo zwo themendelwaho nga dziQC kha NQF;

- 3.7 U bveledza mbekanyamaitele na zwiilinganyo zwa u asesana kana u sedzulusa, U t̄anganedza Ngudo ya u thoma na u kuvhanganya khiredithi na u pfukisela (Recognition of Prior Learning (RPL)) na u Kuvhanganya Khiredithi na u Pfukisela (Credit Accumulation and Transfer (CAT));
- 3.8 U bveledza mbekanyamaitele na zwiilinganyo zwa u t̄anganedza zwiimiswa zwa phurofesheni na u redzhisit̄arwa ha vhuimo ha phurofesheni kha NQF;
- 3.9 U t̄anganedza zwiimiswa zwa phurofeshinala na u redzhisit̄ara vhuimo ha phurofesheni kha NQF;
- 3.10 U davhidzana na vhashumisani vha n̄da malugana na zwine zwa kwama mutheo wa ndalukanyo na u d̄ivhadza dziQC na zwiñwe zwigwada zwine zwa vha na dzangalelo nga ha maitele kana kushumele kwa dzitshaka;
- 3.11 U tshimbidza na u n̄etshedza thendelo ya u ita t̄hoḁisiso malugana na zwithu zwine zwa tshimbilelana na mveledziso na u shuma ha NQF, hu tshi katelwa na t̄hoḁisiso dza tshifhinga tshilapfu dza t̄huḁhuwezo ya NQF kha pfunzo ya Afurika Tshipembe, vhugudisi, na mushumo – ha an̄adzwa mawanwa;
- 3.12 U vha na rekhodo dza ndalukanyo dza lushaka dzo redzhisit̄ariwaho dza sisit̄eme ya lushaka, dza yuniti ya ngudo yo redzhisit̄ariwaho sa tshipiḁa tsha ndalukanyo, tswikelelo dza vhagudi, zwiimiswa zwa phurofesheni zwo t̄anganedzwaho, na vhuimo ha phurofesheni ho redzhisit̄ariwaho na mafhungo ane a yelana nazwo. Izwi zwi itwa nga kha u d̄adza na u t̄hogomela Dathabeisi ya Rekhodo dza Vhagudi ya Lushaka;
- 3.13 U t̄ola ndalukanyo dza n̄da na u n̄etshedza ngeletshedzo; na
- 3.14 U d̄ivhadza tshitshavha nga ha NQF.

4 LUSHAKA LWA TSHUMELO DZINE DZA N̄ETSHEDZWA NGA SAQA

SAQA i bvela phan̄a na u n̄etshedza thikhedzo na mafhungo kha vhagudi, vhan̄etshedzi vha pfunzo na vhugudisi na tshitshavha nga u angaredza malugana na u redzhisit̄ara ya ndalukanyo na yuniti ya ngudo ine ya vha tshipiḁa tsha ndalukanyo, tswikelelo ya vhagudi, zwiimiswa zwa phurofesheni na vhuimo ha phurofesheni, ndalukanyo dza n̄da, maitele a mutheo wa ndalukano dza dzitshaka na khwiniso, mawanwa a t̄hoḁisiso ane a tshimbilelana na NQF na zwiñwe na zwiñwe zwine zwa tshimbilelana na pfunzo na vhugudisi. Izwi zwi katela zwi tevhelaho:

4.1 U t̄ola ndalukanyo dza mashango a n̄da

Iyi tshumelo ndi ya vhathu vhane vha vha na ndalukanyo dza n̄da vhane vha t̄oḁa u guda kha tshiimiswa tsha Afurika Tshipembe na ane a khou ita khumbelo ya

mushumo na kana visa/thendelo. Mañwalo avho a ndalukanyo a anzela u vha nga nyambo dza nnda dzine dza toda vhukoni ha u vhalala idzi nyambo kana zwishumiswa zwo teaho zwa u ita izwo. Vhahumbeli vha todiwa uri vha rumele vhpinduleli ha ndeme khathihi na ndalukanyo nga luambo lwa nnda. Vhudavhidzani na kilaente vhu nga Tshiisimane, sa izwi hu luambo lune lwa shumiswa kha vhupo ha zwa mabindu. SAQA i thola vhañwe vhashumi vhane vha divha nyambo dza nnda nahone hune zwa konadzea, vhashumi vha SAQA vha do davhidzana na vathu vha nnda nga luambo lwavho lwa nnda. Mañwalo a SAQA na mafhungo, hu tshi katelwa matheriala wa khumbelo, mbekanyamaitete, tsumbandila na Tthanziela dza u Ttola, zwi wanala nga Tshiisimane.

4.2 U khwañhisedza ndalukanyo dza vhagudi vha Afurika Tshipembe na u vha netshedza thanziela dza tswikelelo kana u shuma zwavhuqi

Tthanziela dzi bviswa nga Tshiisimane, fhedzi mbudziso dzine dza tea u vha dzo tou ñwaliwa, dzi nga vha dzi nga luambo lufhio kana lufhio lwa nyambo dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe.

4.3 U khwañhisedza uri ndalukanyo dza vhatholi na zwiimiswa zwa pfunzo ndi zwa vhukuma

Tshumelo iyi i netshedzwa u itela u hanedza ndalukanyo dzi si dzone kana ndalukanyo dzo netshedzwaho nga zwiimiswa zwi songo akhiredithiwaho. Khumbelo dzi tea u vha dzo tou ñwaliwa nahone dzi nga vha dzi nga luambo lwa tshiofisi lwa Afurika Tshipembe lufhio kana lufhio. Zwitatamennde zwa u khwañhisedza ngoho zwi netshedzwa nga Tshiisimane vhunga hu luambo lune nga u angaredza lwa tnganedzwa lwa muvhuso na mabindu Afurika Tshipembe.

4.4 U redzhisiñara ndalukanyo na yunithi dza ngudo dzine dza vha tshipiqa tsha ndalukanyo kha NQF

Ndalukanyo na yunithi ya ngudo ine ya vha tshipiqa tsha ndalukanyo zwi iswa SAQA uri zwi redzhisiñariwe kha NQF, nga Tshiisimane nga Khoro dza Ndeme tharu. Vhudavhidzani (hu nga vha ha u tou ñwala kana ha mulomo) malugana na ndalukanyo kana yunithi ya ngudo ine ya vha tshipiqa tsha ndalukanyo nga Khoro dza Ndeme vhu vha ho itwa nga Tshiisimane sa luambo lune lwa shumiswa kha muvhuso na kha mabindu Afurika Tshipembe.

4.5 U tnganedza Zwiimiswa zwa Phurofesheni na u redzhisiñara Vhuimo ha Phurofesheni kha NQF

Vhudavhidzani hoñhe na zwiimiswa zwa phurofesheni malugana na u tnganedza na u redzhisiñara vhuimo ha phurofesheni zwi itwa nga Tshiisimane sa luambo lune lwa shumiswa nga muvhuso na mabindu Afurika Tshipembe. Izwi zwi katela khumbelo dza u tnganedzwa, u dalela fhethu, madalo a u lavhelesa, mivhigo ya u tola na dzimbudziso.

4.6 **U tšogomela Dathabeisi ya Rekhodo dza Vhagudi dza Lushaka (National Learners' Records Database (NLRD))**

Tshitshavha nga u angaredza tshi kona u swikelela dathabeisi ya ndalukanyo dzo redzhisiṭariwano na ndalukanyo dzi songo fhelelaho, zwiimiswa zwa phurofesheni zwo tšanganedziwaho nga kha eḽekhiṭhironiki na mafhungo ane a yelana nazwo zwine zwa wanala kha NLRD nga kha webusaithi ya SAQA. Kilaente dzi nga ṅwala e-meḽi, fekisi, mbudziso nga luṭingo kana dzo tou ṅwaliwaho malugana na mafhungo a NLRD. Redzhisiṭara dza NLRD dzi nga Tshiisimane u itela uri hu vha na u tshimbilelana ha mathemo na u pfesesa ngauri luambo lune lwa shumiswa kha mabindu ndi Tshiisimane. Webusaithi ya NLRD na SAQA i shumiswa nga mashango a nṅa na nga tshitshavha tsha Afurika Tshipembe. Mbudziso dzine dza ṅetshedzwa SAQA dzi nga vha nga nyambo ifhio kana ifhio ya tshiofisi ya Afurika Tshipembe nahone phindulo dzadzo dzi ḽo ṅetshedzwa nga nyambo dzenedzo, nga nṅa ha musi phindulo i tshi ḽo shumiswa hune ha ḽo vha hu tshi tḽoḽea Tshiisimane.

4.7 **U bveledza mbekanyamaitele dza NQF**

SAQA i tḽoḽiwa uri i bveledze, u lavhelesa tshumiso na u vhona uri nomboro ya mbekanyamaitele dza NQF i tshimbilelana na tshifhinga u fana na Zwiṭalutshedzi zwa Vhuimo ha NQF na mbekanyamaiteke dza lushaka na zwilinganyo zwa u redzhisiṭara ndalukanyo na yunithi ya ngudo yo redzhisiṭariwaho sa tshipiḽa tsha ndalukanyo kha NQF, hu tshi dzhelwa nṅha kana u tšanganedza zwiimiswa zwa phurofesheni na u redzhisiṭara vhuimo ha phurofesheni, u shumiswa ha RPL; u shumiswa ha CAT, u disaina na u sedzulusa u shumisa, u tḽoḽa ndalukanyo dza nṅa na u ṅetshedza ndalukanyo dzi si dzone na mafhungo ane a tshimbilelana nazwo na zwiṅwe. U bveledzwa ha mbekanyamaitele hu tea u itwa ho thoma ha vha na nyambedzano na Khoro dza Ndeme kana kha dziṅwe nyimele nga murahu ha musi ho vha na nyambedzano nayo. Miṭangano na mushumo wa u bveledza mbekanyamaitele zwi itwa nga luambo lwa Tshiisimane vhunga hu luambo lune lwa shumiswa, nahone mbekanyamaitele dzi anḽadzwa kha gurannya ya muvhuso, na nga ha khophi yo phirinṭhiwaho, nga Tshiisimane. Sethe yoṭhe ya mbekanyamaitele dza NQF dzi ḽo pindulelwa kha nyambo dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe dza 10, nahone dzi ḽo wanala kha webusaithi ya SAQA.

4.8 **U ḽivhadza tshitshavha nga ha NQF**

SAQA i ita mishumo minzhi ya u ḽivhadza tshitshavha nga ha NQF na u tikedza NQF. Izwi zwi katela dziwekishopho, sesheni dza u ḽivhadza, u fara dzikhoniferentsi, u ita nyandḽadzo na mabambiri kana zwibugwana, u anḽadza mafhungo kha midia khathihi na u shela mulenzhe kha dzikhoniferentsi na dziwekishopho dza maṅwe madzangano musi yo rambiwa. Mbekanyamaitele dza ndeme dza NQF hu ḽo itwa uri dzi wanale nga u sielisana nga nyambo dzoṭhe dza tshiofisi dza 11. Vhunzhi ha nyandḽadzo na mafhungo a NQF nga u angaredza zwi a wanala nga Tshiisimane. Naho zwo ralo, musi SAQA i tshi dzhenelela kana u shela mulenzhe kha u tikedza kana u tḽuṭuwedza na u ṅetshedza maṅano a mabuḽo, khasho dza televishini na radio na media dza didzhiitala hune SAQA ya

davhidzana na zwiḽwe zwiḽwada zwa vhathu vho fhambanaho nga vhunzhi, SAQA i ḽo khwaḽhisedza uri vhudavhidzani vhu nga (a) Tshiisimane, (b) luambo u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshinguni u fana na Tshizulu, (c) u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshisuthu u fana na Tshisuthu, (d) Tshitsonga, (e) Tshivenda, kana (f) Tshivhuru, na (g) luambo lwa zwaḽa, arali zwo tea nahone zwi tshi konadzea u ya nga tshomedzo dzine dza vha hone.

4.9 U shumana na mbudziso dzine dza tshimbilelana na NQF dzine dza bva kha tshitshavha nga u angaredza

SAQA i ḽanganedza mbudziso ḽuvha liḽwe na liḽwe u bva kha tshitshavha nga u angaredza nga ha zwithu zwine zwa tshimbilelana na NQF. Mbudziso dzi wanala nga emeili, fekisi kana nga luḽingo. Dziḽwe kilaente dzi tou ya ofisini nga tsha vhukoma. Naho vhunzhi ha mbudziso dzi nga Tshiisimane, phindulo dzi vha dzi nga dziḽwe nyambo dzine mbudziso dza vha dzo rumelwa ngadzo kha SAQA. Hune zwa vha zwo tea, SAQA i ḽo ḽetshedza tshumelo dza vhashumi vha luambo vho aniswaho.

5 VHUPO VHUNE SAQA YA ḽETSHEDZA TSHUMELO DZAYO

SAQA i wanala Pretoria, sa zwine zwa ḽoḽiswa zwone, i ḽetshedza tshumelo dzayo kha shango nga vhuphara na kha mashango a nḽa. Tshumelo dzi a ḽetshedzwa na mbudziso dza fhindulwa hu nga vha ho livhanywa zwifhatuwo na SAQA kana nga u shumisa luḽingo, fekisi, emeili, media dza zwa matshilisano, marifhi, mivhigo na ḽhanziela kha dzikhasitama vhane vha si kone u ya SAQA nga tsha vhukoma.

6 NYAMBO DZA TSHIOFISI DZA SAQA

SAQA i shumisa Tshiisimane kha u davhidzana kha mishumo yayo ya ḽuvha na ḽuvha. Naho zwo ralo, Tshiisimane tshi ḽo shumiswa na (a) luambo luthihi u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshinguni sa Tshizulu, (b) luambo luthihi u bva kha tshigwada tsha nyambo dza Tshisuthu u fana na Tshisuthu, (c) Tshitsonga, (d) Tshivenda, (e) Tshivhuru na (f) luambo lwa zwaḽa kha vhudavhidzani ha mulomo/na ha zwaḽa, hune zwa konadzea. Mishumo ya SAQA nga Tshiisimane i katela:

- Miḽangano yoḽhe, dziwekishopho na dzikhoniferentsi dza nga ngomu kha SAQA na dza tshitshavha nga u angaredza;
- Maḽwalo a adzhenda a miḽangano na maambiwa na rekhodo dza miḽangano;
- Nyandadzo, sa tsumbo, mbekanyamaitete, zwilinganyo na maḽwalo a tsumbandila na mawanwa a ḽoḽisiso;
- Muvhigo wo ḽangelwaho wa ḽwaha wa SAQA;
- Vhudavhidzani kha inthranete;

- NLRD na dziñwe sisiteme dza mafhungo dzine dza shumiswa u langa mafhungo a QNF;
- U davhidzana na Ministā wa Pfunzo ya Nṯha na Vhugudisi na Muhasho wa Pfunzo ya Nṯha na Vhugudisi;
- U davhidzana na miñwe mihasho ya muvhuso
- U ḡadza fomo dza tshiofisi;
- Khungedzelo dza zwikhala zwa mishumo ya SAQA kha midia;
- Nḡivhadzo kha gurannda ya muvhuso;
- Ṱhanziela ya u ṯola, khwaṯhisedzo, u ṅwalisa na u ṯanganedza;
- U thetsheswa ha ndaṯiso; na
- Luswayo lwa tshiofisi kha tshifhaṯo tsha SAQA lune lwa sumbedza tshumelo.

Naho zwo ralo, musi vhudavhidzani ho thomiwa nga kilaente nga luñwe luambo lwa Afurika Tshipembe kana nga muñwe muthu ane a si ḡivhe Tshiisimane nahone u shumiswa ha luambo zwi tshi ḡo ita uri hu vhe na u sa pfesesea kana u kanganyisea, hu ḡo shumiswa luambo lwa kilaente. Tshiñwe hafhu, hune zwa konadzea hu ḡo shumiswa nyambo dza tshiofisi dza 11 dza Afurika Tshipembe kha webusaithi ya SAQA, na bureiḷi/zwiṯumbulwa zwa u thetsheswa.

7 VHUDAVHIDZANI NA MIRAḡO YA TSHITSHIVHA NGA LUAMBO LUNE VHA TOU DINANGELA HU SI TSHIISIMANE

SAQA i davhidzana na miraḡo ya tshitshavha ine ya si shumise Tshiisimane nga ndila i tevhelaho:

- 7.1 Mbudziso dzo tou ṅwaliwaho (dzifekisi, marifhi na dziemeḷi) nga luñwe luambo hu si Tshiisimane dzi rumelwa kha vhashumi vhane vha ḡivha luambo lwe lwa shumiswa vha ṅwala phindulo ine ya ḡo sedzuluswa arali i songo khakhea u ya nga zwilinganyo zwo tiwaho. Arali mushumi onoyo a sa koni u fhindula mbudziso, hu ḡo ṅetshedzwa thuso malugana na u dzudzanya phindulo yo teaho ine ya ḡo pindulelwa kha luambo lwa mbudziso, nga mupinduleli o aniswaho. Phindulo i sedzuluswa nga mushumi ane a ḡivha luambo lwonolwo na u khakhululwa u ya nga zwilinganyo zwo tiwaho. Naho tshifhinga tshinzhi hu tshi shumiswa tshumelo dza vhapinduleli vho aniswaho, SAQA i ḡo ṯuṯuwedza vhashumi vhayo uri vha thuse u itela uri vha gude na u ḡibveledzisa uri vha kone u vha vhapinduleli vho aniswaho.
- 7.2 Khumbelo dzo tou ṅwaliwaho nga luñwe luambo hu si Tshiisimane malugana na khwaṯhisedzo, ṯhanziela, na zwiñwe zwi shumaniwa nazwo u fana na kha 7.1 afho nṯha. Naho zwo ralo, ṯhanziela/ tshitatamennde tshi bviswa nga Tshiisimane nahone tsha fhelekedzwa nga vhurifhi ho ṅwaliwaho nga luambo lwa kilaente vhune ha ṯalutshedza zwi re nga ngomu ha ṯhanziela na uri ndi ngani tsho bviswa nga Tshiisimane. U sedzuluswa ha mafhungo ha nga misi hu a itwa nga mupinduleli o aniswaho u ya nga zwilinganyo zwo tiwaho u itela u vhona arali mafhungo a a

vhukuma. T̄hanziela na zwiṭatamennde zwi bviswa nga Tshiisimane sa izwi lu luambo lune lwa shumisiwa kha muvhuso na kha zwa mabindu Afurika Tshipembe.

7.3 Khumbelo nga mulomo (dza luṭingo na dza kilaente dzine dza tou ḍa) nga luṅwe luambo hu si Tshiisimane dzi rumelwa kha vhashumi vhane vha ḍivha luambo lwa kilaente nahone vha nga kona u ṅetshedza mafhungo ane a ṭoḍea nga luambo lwa kilaente. Hune ha ṭoḍea u pindulela/u ḍologa mushumi ane a kona u ṅetshedza mafhungo ane a ṭoḍea u ḍo shumana na mbudziso na u thusa kilaente malugana na u fhindula mbudziso nga thuso ya mupinduleli o aniswaho. Musi hu si na mushumi ane a vha na ṅdivho ya luambo u itela u thusa kilaente, kilaente i humbelwa uri i vhuyelele SAQA nga tshifhinga tsho vhwaho (hu saathu fhela maḍuvha a sumbe) malugana na muṭangano na muḍologi o aniswaho. SAQA i dzudzanya uri hu vhe na muḍologi o teaho.

7.4 Arali kilaente ine ya vha na vuholefali ha u pfa a ya SAQA na mbudziso yawe nahone ha vha hu si na mushumi ane a ḍivha luambo lwa zwanḍa, kilaente i humbelwa u:

7.4.1 rumela mbudziso nga u tou ṅwala na phindulo yo ṅetshedzwaho nga u tou ṅwala; kana

7.4.2 ḍa na muḍologi wa luambo lwa zwanḍa wawe muṭanganoni nga tshifhinga tsho tiwaho; kana

7.4.3 tendela u wana tshumelo dza muḍologi wa luambo lwa zwanḍa malugana na muṭangano wa tshifhinga tsho no dzudzanywaho.

Miṭangano ya u tevhelela kha nyimele dzoṭhe i ḍo vha hone hu saathu fhela maḍuvha a 7 a u shuma a kilaente yo ya SAQA i na mbudziso.

8 TSWIKELELO YA MBEKANYAMAITELE YA SAQA NGA MIRAḌO YA TSHITSHAVHA

8.1 Mbekanyamaitele ya Luambo ya SAQA i ḍo wanala nga nyambo dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe dza 11 kha webusaithi ya SAQA.

8.2 Khumbelo dza khophi ya bammbiri ya Mbekanyamaitele ya SAQA dzi nga itwa nga u tou ṅwala, nga luṭingo kana nga tsha vhukoma. Khophi dza Mbekanyamaitele dzi nga tou ṅetshedzwa kilaente nga tshanḍa kana dza rumelwa khadzo.

8.3 Vhathu vhane vha ita khumbelo nga luṭingo vha ḍo thoma vha rumelwa kha webusaithi ya SAQA, fhedzi vha nga ṅewa khophi arali vho i humbela.

8.4 Maṅwalo a SAQA ha nga wanali nga Bureiji sa izwi zwi tshi ḍura u a bvedza nahone hu na khumbelo dza maṅwalo a bureiji dzi si gathi dzo humbelwaho tshifhingani tsho fhiraho. Hu ḍo lingedzwa u bvedza kilipi dza u thetshesela hune zwa konadzea u ya nga tshomedzo dzi re hone.

9 NDILA DZA U VHILAELA

- 9.1 Muthu ufho na ufho (hu nga vha mushumi wa SAQA kana murafo wa tshitshavha) ane a vha a songo fushea nga ndila ine SAQA ya shumisa ngayo nyambo dza tshiofisi a nga vhiga mbilaelo nga luambo luñwe na lunwe lwa tshiofisi nga nyambo dza 11 dza Afurika Tshipembe. Mbilaelo i tea u vha yo tou ñwaliwa. Luambo, aqirese na zwidombedzwa zwa vhukwamani zwa muvhilaeli, zwidombedzwa nga vhudalo zwa mbilaelo zwi tea u netshedzwa. Mbilaelo yeneyo i tea u:
- Livhiswa kha CEO ya SAQA;
 - Iswa nga tshanda kha SAQA, kana ya rumelwa nga emeili kha CEO wa SAQA kana nga poswo yo redzhisitariwaho kha aqirese ya poswo ya SAQA, na;
 - Vhigiwa hu saathu fhela miñwedzi miraru (3) ho vha na mbilaelo.
- 9.2 CEO wa SAQA u do fhindula uri o tangedza mbilaelo hu saathu fhela awara dza 48 yo tangedzwa.
- 9.3 CEO wa SAQA a nga hambela muhweleli/muvhilaeli uri:
- A netshedze mañwe mafungo u itela u thusa malugana na thodiso ya mbilaelo; na
 - A dzudzanye mutangano u itela u ita thodiso malugana na mbilaelo.
- 9.4 Hu saathu fhela miñwedzi miraru (3) o tangedza mbilaelo, CEO wa SAQA u tea u:
- Dzhiela ntha mbilaelo, a ita thodiso yo teaho na u dzhia tsheo malugana na mbilaelo; na
 - Divhadza muvhilaeli nga ha tsheo nga u tou ñwala.

Zwidombedzwa zwa vhukwamani zwa ofisi ya SAQA

Aqirese ya Fhethu: SAQA House, 1067 Arcadia Street, Hatfield, Pretoria
APostal Aqirese ya Poswo: Postnet Suite 248, Private Bag X06, Waterkloof, 0145

Luñgo: (012) 431-5000

Fekisi: (012) 431-5147

E-meili: sagainfo@saga.org.za

Webusaiti: <http://www.saga.org.za>

- 9.5 Muvhilaeli a songo fusheaho nga tsheo ya CEO ya SAQA a nga vhiga aphili kha Minista wa Pfunzo ya Ntha na Vhugudisi.
- 9.6 Aphili i tea u vha yo tou ñwaliwa, nga luñwe lwa nyambo dza tshiofisi dza 11 dza Afurika Tshipembe. Dzina, Aqirese na zwidombedzwa zwa vhukwamani nga vhudalo zwa aphili zwi tea u netshedzwa. Aphili yeneyo i tea u:

- Livhiswa kha Minista wa Pfunzo ya Ntsha na Vhugudisi;
- I nga iswa nga tshanda kha Muhasho wa Pfunzo ya Ntsha na Vhugudisi kana ya rumelwa nga poswo yo redzhisitariwaho kha adirese ya poswo ya Minista wa Pfunzo ya Ntsha na Vhugudisi; na
- Vhigiwa hu saathu fhela nwedzi tsho ya CEO ya SAQA yo tangedzwa nga muvhilaeli.

9.7 Minista wa Pfunzo ya Ntsha na Vhugudisi, u ya nga Ndaulo, u tea u:

- Dzhiela ntsha aphili a dzhia tsho; na
- Divhadza muvhilaeli tsho nga u tou nwa.

Zwidombedzwa zwa vhukwamani zwa Muhasho wa Pfunzo ya Ntsha na Vhugudisi

Adirese ya Fhethu: 123 Francis Baard Street, Pretoria, 0001

Adirese ya Poswo: Private Bag X174, Pretoria, 0001

Luango: +27 12 312 5555

Fekisi: +27 12 323 5618

10 U TENDELWA U SA THOMA YUNITHI YA MBEKANYAMAITELE YA LUAMBO

Minista wa Vhulimi na Mvelele u ya nga tshipida tsha vhu 12 (1) tsha Mulayo wa Tshumiso ya Nyambo dza tshiofisi wa vhu 12 wa 2012 wo tendela SAQA u thoma Yunithi ya Mbekanyamaitele ya Luambo. SAQA i do thola muofisiri muhulwane ane a do shuma mishumo ya Yunithi ya Mbekanyamaitele ya Luambo. Mishumo ya Muofisiri wa Luambo wa SAQA i do ya nga milayo ya khwathisedzo ya ndeme ya nthesa.

11 U NETSHEDZWA HA MIVHIGO YA NWAHA

SAQA nwa muwe na muwe, kha minwedzi miraru (3) ya u fhedza ya nwa wa zwa masheleni, i do netshedza Minista wa Vhutsila na Mvelele na BodoNyangaredzi ya Nyambo dza Afurika Tshipembe muvhigo. Muvhigo u do vha u na zwidombedzwa nga ha:

- 11.1 U thoma u shumiswa ha Mbekanyamaitele ya Luambo ya SAQA;
- 11.2 Mbilaelo dzifhio kana dzifhio dzo tangedzwaho malugana na tshumiso ya nyambo ya SAQA na nga ndila ye idzi mbilaelo dza tandululwa ngayo; na
- 11.3 Zwiwe na zwiwe zwine zwi nga vha zwo randelwa nga Minista.